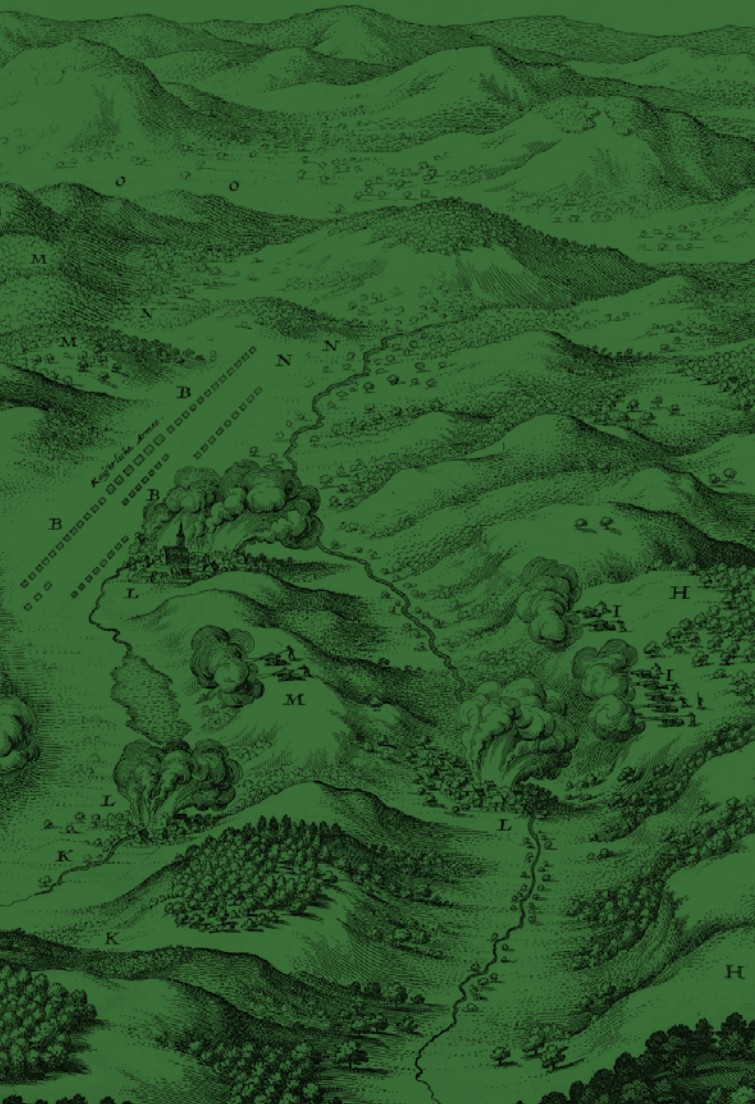

Václav Matoušek
Tomáš Janata
Růžena Zimová
Jan Chlíbec

Václav Matoušek
Tomáš Janata
Růžena Zimová
Jan Chlíbec

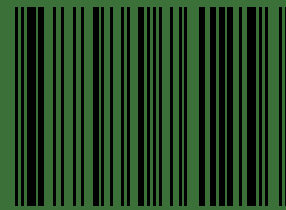
The Landscape of the
Czech Lands in the Era of the
Thirty Years' War in the Work
of Matthäus Merian Senior

Krajina českých zemí
v době třicetileté války v díle
Matthäuse Meriana staršího

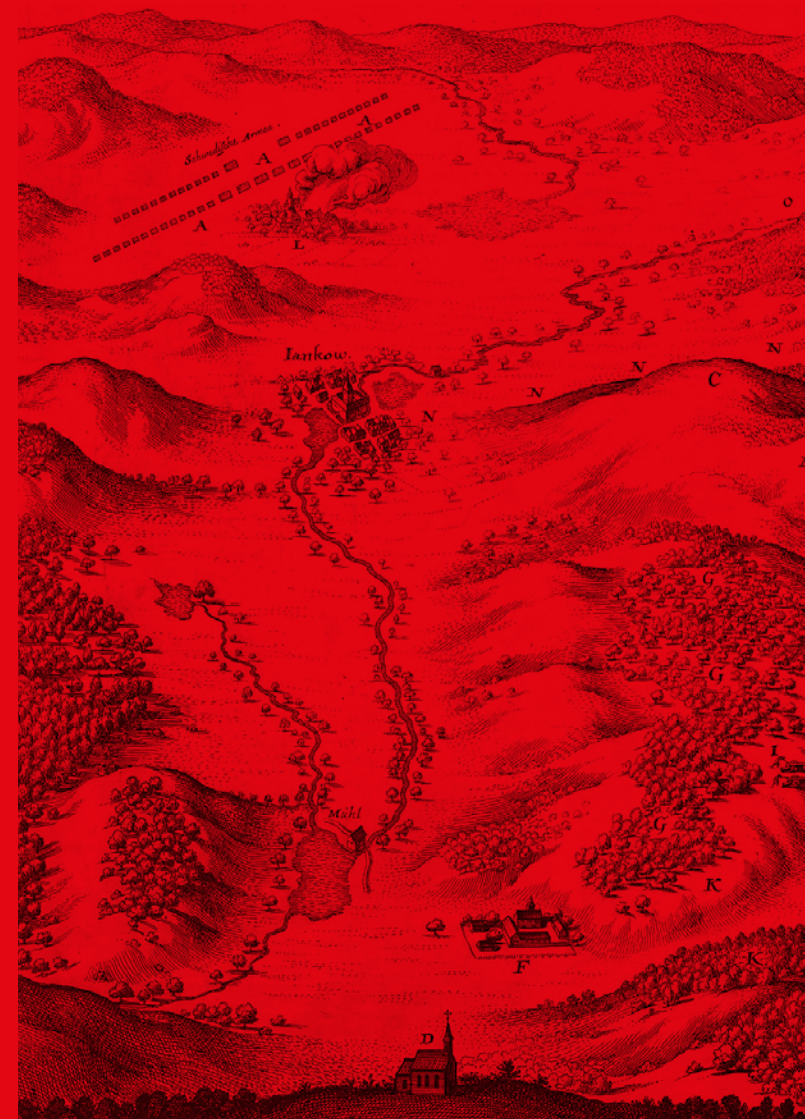
Krajina českých zemí
v době třicetileté války v díle
Matthäuse Meriana staršího

The Landscape of the
Czech Lands in the Era of the
Thirty Years' War in the Work
of Matthäus Merian Senior

ISBN 978-80-7476-125-6

Author collective led by Václav Matoušek

Ing. Tomáš Janata, Ph.D.
PhDr. Jan Chlíbec, Ph.D.
prof. PhDr. Václav Matoušek, CSc.
Ing. Růžena Zimová, Ph.D.

Scholarly peer review:
prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.
doc. Ing. Miroslav Mikšovský, CSc.

Translation:
Bc. Skyland Vaclav Kobylak

Kolektiv autorů pod vedením
Václava Matouška

Ing. Tomáš Janata, Ph.D.
PhDr. Jan Chlíbec, Ph.D.
prof. PhDr. Václav Matoušek, CSc.
Ing. Růžena Zimová, Ph.D.

Lektorovali:
Prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.
doc. Ing. Miroslav Mikšovský, CSc.

Překlad:
Bc. Skyland Vaclav Kobylak

© Václav Matoušek, Jan Chlíbec,
Tomáš Janata, Růžena Zimová, 2018

This book is an output of the “Transformed Land: Interdisciplinary Research into the Impact of the Thirty Years’ War on the Rural Landscape of Bohemia” project, compiled with the financial support of the Czech Science Foundation, panel P405, registration no. 15-03380S

© Václav Matoušek, Jan Chlíbec,
Tomáš Janata, Růžena Zimová, 2018

Kniha je výstupem projektu „Proměněná země: interdisciplinární výzkum vlivu třicetileté války na venkovskou krajinu Čech“, řešeného za finanční podpory Grantové agentury České republiky, panel P405, registrační č. 15-03380S

1	Introduction. Inter arma silent musae?	16
2	The Thirty Years' War as a Topic of Artists and Publicists	22
2.1	The Thirty Years' War – European military conflict of the 17th century	23
2.2	Matthäus Merian Sr. and his artistic and publishing activity	24
2.3	Theatrum Europaeum	26
2.4	Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae	30
2.5	The Thirty Years' War in Theatrum Europaeum	30
2.6	The technique of copper engraving	32
3	Military Engineers of the Early Modern Period as Fortress Designers, Documentalists, and Cartographer	36
3.1	Military engineers. Designers and documentalists	37
3.2	Fortress construction in the 17th century	38
3.3	Matthäus Merian Sr.'s colleagues from the ranks of military engineers	41
3.4	Historical military mapping of the Czech lands in the modern period	44
4	Methodology of the Research	48
4.1	Summary of the history of the art-history study of iconographic sources for the military events of the Thirty Years' War	49
4.2	Methodology of the Interdisciplinary Research of Iconographic Sources	50
4.2.1	Historical context;	51
4.2.2	Art-history analysis;	51
4.2.3	Description of the engraving – basic information;	52
4.2.4	Spatial and material analysis of the content of the engraving	54
4.2.5	Identification of contemporary anthropogenic relics in the terrain	56
4.2.6	Study of the engraving image using geoinformation technologies	58
5	The Swedish Army's Campaign to Bohemia in 1647	64
5.1	The Swedish Army in Bohemia in 1647	65
5.2	Analysis of battlefield engravings of the Swedish campaign in 1647	66
5.2.1	Engravings of the Siege of Cheb	68
5.2.2	Engravings of the Třebel battlefield	82
5.2.3	Engraving of the battlefield near Teplá	96
5.3	Summary of the analyses of the five engravings of the Swedish campaign to Bohemia in 1647	106
6	Catalogue of Engravings	110
6.1	Introduction	111
6.2.1	Siege and Capture of Pilsen in 1618	114
6.2.2	The Battle of White Mountain, 1620	118
6.2.3	The Imperial Army's crossing over the Elbe River near Kolín, 1640	124
6.2.4	Swedish camp at Stará Boleslav, 1640	130

6.2.5	Chlumeč, 1640	136
6.2.6	The Capture of Hradec Králové, 1640	140
6.2.7	Litoměřice, 1640	144
6.2.8	Battle of Přisečnice, 1641	150
6.2.9	The Swedish camp at Horní Moštěnice, 1643	154
6.2.10	The Siege of Olomouc 1643–1644	160
6.2.11	Battle of Jankau, 1645	166
6.2.12	The Siege of Brno, 1645	178
6.2.13	The Siege of Jihlava, 1647	182
6.2.14	Siege of Tábor, 1648	
6.2.15	The Siege of Prague, 1648	186
6.3	Digression I. Examples of battlefield engravings on German territory	190
6.4	Digression II. Battlefield engravings outside the work of the Merian Publishing House	202
7	Engravings of Military Events of the Thirty Years' War from an Art History Perspective	216
8	Engravings of the Military Events of the Thirty Years' War from a Geodetic, Cartographic, and Geoinformatic Perspective	224
9	Plans, Maps, or Images?	236
9.1	The written element	246
9.2	Authorship of the engravings. Originals and copies	247
9.3	Composition of engravings. Artistic and engineering concepts	250
9.4	Orientation of the engravings	252
9.5	Tools for understanding/"reading" the image	254
9.6	Construction of the image	255
9.7	Individual elements of the engravings	255
9.7.1	Scenes of War	258
9.7.2	Towns, settlements, hamlets	258
9.7.3	Morphology of the landscape	295
9.7.4	Ground communication. Paths, roads, crossroads	260
9.7.5	Vegetation. Forests, fields	260
9.7.6	Hydrological conditions. Rivers, streams, ponds, swamps	261
9.8	The simultaneous character of the engravings	262
10	Conclusions	263
10.1	Multimedia works	266
10.2	Sorts, types, and genres of the engravings	267
10.3	Clear questions, unclear answers	268
11	Transformed Land	270
		274
	Table of Engravings in TE	280
	Sources and literature	290
	Index of figures and place names	291

1	Úvod. Inter arma silent musae?	16
2	Třicetiletá válka jako téma umělců a publicistů	22
2.1	Třicetiletá válka, evropský válečný konflikt 17. století	23
2.2	Matthäus Merian starší a jeho umělecká a nakladatelská činnost	24
2.3	Theatrum Europaeum	26
2.4	Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae	30
2.5	Třicetiletá válka v Theatru Europaeu	30
2.6	Technika mědirytu	32
3	Vojenští inženýři raného novověku jako projektanti pevností, dokumentátoři a kartografové	36
3.1	Vojenští inženýři. Projektanti a dokumentátoři	37
3.2	Pevnostní stavitelství v 17. století	38
3.3	Spolupracovníci Matthäuse Meriana staršího z řad vojenských inženýrů	41
3.4	Historická vojenská mapování českých zemí v období novověku	44
4	Metodika výzkumu	48
4.1	Nástin historie umělecko-historického studia ikonografických pramenů k válečným událostem třicetileté války	49
4.2	Metodika interdisciplinárního výzkumu rytin bojišť	50
4.2.1	Historický kontext	51
4.2.2	Umělecko-historická analýza	51
4.2.3	Popis rytiny – základní údaje	52
4.2.4	Prostorová a věcná analýza obsahu rytiny	54
4.2.5	Identifikace dobových antropogenních reliktů v terénu	56
4.2.6	Studium obrazu rytiny s využitím geoinformačních technologií	58
5	Tažení švédské armády do Čech v roce 1647	64
5.1	Švédská armáda v Čechách v roce 1647	65
5.2	Analýza rytin bojišť švédského tažení v roce 1647	66
5.2.1	Rytiny obléhání Chebu	68
5.2.2	Rytiny bojiště u Třebele	82
5.2.3	Rytina bojiště u Teplé	96
5.3	Shrnutí analýz souboru pěti rytin švédského tažení do Čech v roce 1647	106
6	Soupis analyzovaných rytin	110
6.1	Úvod	111
6.2.1	Obléhání a dobytí Plzně v roce 1618	114
6.2.2	Bitva na Bílé hoře 1620	118
6.2.3	Přechod císařské armády přes Labe u Kolína 1640	124
6.2.4	Švédský tábor u Staré Boleslavi 1640	130
6.2.5	Chlumec 1640	136
6.2.6	Dobytí Hradce Králové 1640	140
6.2.7	Litoměřice 1640	144
6.2.8	Bitva u Přisečnice 1641	150
6.2.9	Švédský tábor u Horní Moštěnice 1643	154
6.2.10	Obléhání Olomouce 1643–1644	160
6.2.11	Bitva u Jankova 1645	166
6.12	Obléhání Brna 1645	178
6.2.13	Obléhání Jihlavy 1647	182

6.2.14	Obléhání Tábora 1648	186
6.2.15	Obléhání Prahy 1648	190
6.3	Exkurz I. Příklady rytin bojišť na německém území	202
6.4	Exkurz II. Rytiny bojišť mimo okruh Merianova nakladatelství	216
7	Rytiny válečných událostí třicetileté války z pohledu dějin umění	224
8	Rytiny válečných událostí třicetileté války z pohledu kartografie a geoinformatiky	236
9	Plány, mapy nebo obrazy?	246
9.1	Verbální složka	247
9.2	Autorství rytin. Originály i kopie	250
9.3	Kompozice rytin. Umělecké a inženýrské pojetí	252
9.4	Orientace rytin	254
9.5	Nástroje porozumění/“čtení“ obrazu	255
9.6	Konstrukce obrazu	255
9.7	Dílčí prvky rytin	258
9.7.1	Válečné scény	258
9.7.2	Města, sídla, samoty	295
9.7.3	Morfologie krajiny	260
9.7.4	Pozemní komunikace. Cesty, silnice, mosty, křižovatky	260
9.7.5	Vegetace. Lesy, pole	261
9.7.6	Hydrologické poměry. Řeky, potoky, rybníky, bažiny	262
9.8	Simultánní charakter rytin	263
10	Závěry	266
10.1	Multimediální díla	267
10.2	Druhy, typy, žánry rytin	268
10.3	Jasně otázky, nejasné odpovědi	270
11	Proměněná země	274
	Tabulka rytin s válečnou tematikou v prvních šesti svazcích TE	280
	Prameny a literatura	290
	Jmenný rejstřík osobní a místní	291